

Mellemtrinnet

Rigdomme og møder mellem mennesker

HVALROSJAGT OG NARHVALSFANGST

Indhold

- Nordboerne rejser til Diskobugten
- Mødet mellem nordboerne og inuit

Opgaver

Du svarer på opgaverne ved at benytte

- Tekst
- Lyd
- Tegneværktøj
- Billeder

Bogen

I bogen kan du finde billeder om emnet.

NORDBOERNE REJSER TIL DISKOBUGTEN

side 10-11

I år 982 blev Erik den Røde gjort fredløs i Island. Det betød at alle kunne dræbe ham uden straf. Derfor tog han til Grønland med 25 skibe. Kun 14 af dem kom frem. De overlevende kalder man Nordboerne.

Nordboerne bosatte sig i Sydgrønland. Her levede de som jordbrugere og kvægholdere i ca. 500 år. Om sommeren tog de til Diskobugten for at fange hvalros og narhvaler.

Opgave 1

Hvorfor mon Erik den Røde blev gjort fredløs?

Svar:

Lav en model/tegning af de skibe nordboerne drog til Grønland med.

Min model:

Hvilket folk mødte nordboerne på bopladserne ved Diskobugten?

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

MØDET MELLEM NORDBOERNE OG INUIT

side 12-13

Omkring år 1200 kom inuit til Nordgrønland. De kom fra Canada.

De rejste ned langs kysten for at finde gode fangststeder.

De bosatte sig bl.a. ved Sermermiut.

Her mødte de nordboerne, der var taget til Diskobugten for at fange hvaler.

Et bevis på mødet mellem inuit og nordboerne er fundet af nogle trædukker, lavet af inuit, som ligner nordboerne.

Opgave 2

Hvordan ville trædukkerne se ud, hvis det var inuit? Tegn eller skriv.

Svar:

I hvilket århundrede mødte nordboerne inuit?

Svar:

Hvilket nyttigt materiale efterlod nordboerne, da de forsvandt fra Grønland? Få hjælp side 13 i bogen.

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

TROMMEDANS

Indhold

- Trommedans
- Fangstdyrene viser vejen
- Fiskeline for fedtsten

Opgaver

Du svarer på opgaverne ved at benytte

- Tekst
- Lyd
- Tegneværktøj
- Billeder

Bogen

I bogen kan du finde mere viden om emnet.

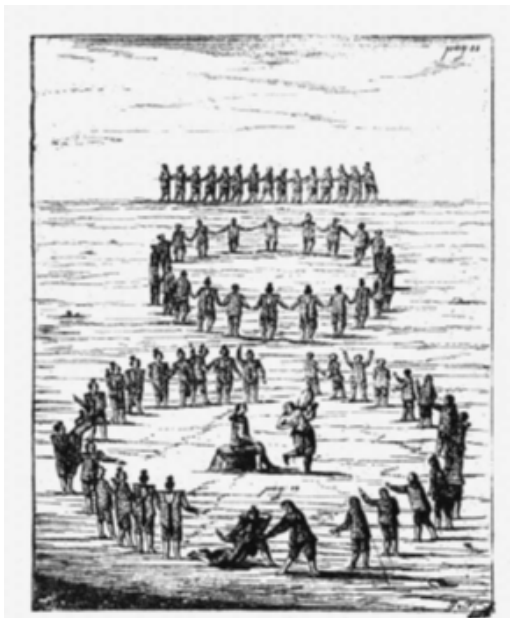

TROMMEDANS

side 16-17

Trommedans blev brugt ved forskellige lejligheder:

- ved åndemaning
- som underholdning
- til konfliktløsning

I den store cirkel på billedet er to personer ved at løse en konflikt.

De skiftes til at udføre trommedans og synge smædeviser om hinanden.

Opgave 1

Smædevise

En inuit fra Sydgrønland og en inuit fra Ilulissat er blevet uenige i en byttehandel med fedtsten og hvalbarder.

Du skal vælge om du er inuit fra Sydgrønland og har fedtsten, eller inuit fra Ilulissat og har hvalbarder.

Lav en liste over alle de ord du forestiller dig, man brugte dengang i en smædevise.

Din liste:

Tilføj selv flere slides efter behov.

FANGSTDYRENE VISER VEJEN

side 18-19

Inuit var afhængige af fangstdyrene for at overleve. De måtte derfor følge dyrene, hvor de var. Kortet side 19 i bogen viser de store afstande sermermiutfolket rejste.

Om sommeren rejste de ind i fjordene til sommerbopladderne. Her fangede de rensdyr, ørreder og helleflynder.

De fangede også hvalros og narhvaler i havet langs kysten.

På deres rejser mødte de andre inuitter. Dem handlede de med og udvekslede historier.

Opgave 2

Hvilken rute var den længste sermermiutfolket rejste og hvor mange km?

Svar:

Hvad blev der handlet med, når man mødtes på bopladderne?

Find hjælp side 18 i bogen.

Svar:

Hvorfor var hvalros og narhval særlig eftertragtet at fange?

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

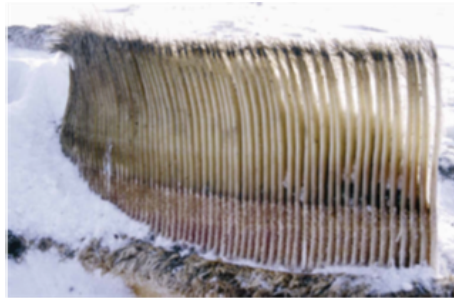
FISKELINER FOR FEDTSTEN

side 20-21

Inuit fra Sydgrønland tog den farefulde rejse til Diskobugten efter hvalbarder. Dem skulle de bruge til fiskeliner, så de kunne fiske efter hellefisk og rødfisk om vinteren fra havisen.

Med sig havde de fedtsten, som var et eftertragtet bytteobjekt.

Fedtsten kunne Inuit fra Diskobugten lave lamper af. De var gode at have med på jagt om vinteren, når der ikke var noget sollys.

Med 2-4 hvalbarder kunne man bytte sig til 1 fedtsten.

Søg billeder af hellefisk og rødfisk [her](#)

Opgave 3

Hvor fik inuit fedtsten fra? Få hjælp side 21 i bogen.

Svar:

Hvad skulle man komme i lampen for at den kunne lyse?

Svar:

Søg efter et billede af en hellefisk og en rødfisk. Sæt dem ind eller tegn dem.

Dine fisk:

Tilføj selv flere slides efter behov.

DE EUROPÆISKE HVALFANGERE

Indhold

- Hvalfangsten - en økonomisk attraktion
- Udsmykning og mode
- Musik et verdenssprog

Opgaver

Du kan svare på opgaverne ved at benytte

- Tekst
- Lyd
- Tegneværktøj
- Billeder

Bogen

I bogen kan du finde mere viden om emnet.

HVALFANGSTEN – EN ØKONOMISK ATTRAKTION

side 24-25

Mellem 1670 og 1750 sejlede hvert år 100-200 skibe fra Europa til Diskobugten.

De kom især efter grønlandshvalens fede spækklag.

Spækket tog de med hjem, hvor det blev smeltet og brugt til at lyse gaderne op i storbyerne.

Det var en rigtig god forretning for ejerne af skibene.

Hvalbestanden kom på et tidspunkt tæt på udryddelse, hvad der havde betydning for inuits levegrundlag.

Hvalfangerne handlede skind, hvalrostand, narhvaltand og mad med inuit.

I bytte fik Inuit glasperler, kobbergryder, filthatte, synåle og bomuldsbukser.

Opgave 2

Hvilke konsekvenser havde det for inuit at hvalbestanden var tæt på udryddelse?

Svar:

Hvorfor var hvalfangerne særligt interesseret i at bytte sig til hvalrostand og narhvaltand?

Svar:

Hvem fik mon mest ud af byttehandlen – europæerne eller inuit?

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

UDSMYKNING OG MODE

side 26-27

Barokstilen var i 1600 tallets Europa højste mode. Skørterne kunne ikke blive store nok. Stivere af barder var mere bøjelige end dem af metal. Derfor var hvalbarder fra Grønland særligt eftertragtede.

I Grønland blev man inspireret af de farverige glasperler som bl.a. blev syet på kvindedragterne. I dag ses perlerne i kvindernes traditionelle fest- og nationaldragt.

Opgave 3

Ud over stivere til skørterne hvad blev bardenne ellers brugt til? Få hjælp side 27 i bogen.

Svar:

Pigerne på billedet har nationaldragter på. Kender du andre lande, hvor man bruger nationaldragter? Find gerne billeder og sæt dem ind.

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

MUSIK ET VERDENSSPROG

side 28-29

Inuitisk og europæisk musik smeltede sammen til fest og dans.

Det skabte gode relationer, som nok også var til gavn for udvekslingen af varer.

Opgave 3

Den grønlandske polka *kalattuut* var inspireret af den europæiske polka.

Sådan danses [kalattuut](#).

Når I har set videoen nogle gange, skal I prøve om I kan danse med. Tag et billede eller optag en video af jeres dans og sæt den ind.

Tilføj selv flere slides efter behov.

DEN DANSK-NORSKE STAT OG FORMALISERET HANDEL

Indhold

- Handelsstedet Jakobshavn
- Storfangerne
- Handelsstederne ændrer livsformen

Opgaver

Du svarer på opgaverne ved at benytte

- Tekst
- Lyd
- Tegneværktøj
- Billeder

Bogen

I bogen kan du finde mere viden om emnet.

HANDELSSTEDET JAKOBHAVN

side 32-35

Omkring år 1720 oprettede den dansk-norske stat handelssteder i Grønland.

Et af stederne var i Ilulissat. Stedet blev kaldt Jakobshavn, og først med indførelsen af hjemmestyret i 1979 fik byen sit grønlandske navn tilbage.

I dag bor der ca. 4.700 mennesker i Ilulissat. For 100 år siden boede der omkring 300 mennesker.

Opgave 1

På side 33 i bogen ses et kort over Ilulissat fra 1919.
Hvad viser det?

Fra 1536 til 1814 dannede Danmark og Norge rigsfællesskab.
Hvilke lande danner Danmark i dag rigsfællesskab med:

Tilføj selv flere slides efter behov.

STORFANGERNE

side 36-37

De dygtigste og mest produktive fangere blev kaldt *storfangere*. Ud over at sørge for deres familier byttede de deres fangst til europæiske varer.

I kolonitiden var økonomien bundet op på fangsten. Derfor var kolonimagten afhængig af storfangerne.

Med omlægningen fra fangst til fiskeri i 1920'erne, var der ikke længere brug for storfangerens fangst. Derfor mistede mange af fangerne deres status.

De var blevet afhængige af at handle i kolonierne, men kunne nu ikke længere dække deres familiers behov.

Opgave 2

Billede viser storfanger Johan Gundel fra Ilulissat og hans familie. Forestil dig at du er et af børnene og skriv en historie med titlen:

Min barndom i en storfangerfamilie

Tilføj selv flere slides efter behov.

HANDELSTEDERNE ÆNDRER LIVSFORMEN

side 38-39

Med kolonibutikkerne ændrede inuits livsform sig. De flyttede fra bopladserne til handelsstederne. Dels ville de gerne bo tættere på handelsstederne – dels var det ikke længere nødvendigt at handle med de andre regioner i Grønland. De blev derfor fastboende.

Opgave 3

Hvordan ændrede livsformen sig for inuit i løbet af 1800-tallet?

Svar:

Hvorfor ville man gerne bo i nærheden af handelsstederne? Få hjælp side 39 i bogen.

Svar:

Lav en beskrivelse af Sofus' butik.

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

FORSKERE FRA HELE VERDEN

Indhold

- Den tidlige forskning i isen
- Tidligere kulturer vækkes til live

Opgaver

Du svarer på opgaverne ved at benytte

- Tekst
- Lyd
- Tegneværktøj
- Billeder

Bogen

I bogen kan du finde mere viden om emnet.

DEN TIDLIGE FORSKNING I ISEN

side 44-47

Klimaforskning i dag ville være utænkelig uden forskning i isen i Grønland.

Grønlænderne kendte til gletsjerne og isens bevægelser længe før en egentlig forskning i isen begyndte. Det skete først i midten af 1800-tallet at europæerne blev interesseret i forskning i isen.

Tidligere blev kameraet brugt til at dokumentere forandringerne i gletsjerne gennem tiden.

I dag er det især iskerneforskningen, der hjælper med at skelne mellem naturlige og menneskeskabte klimaforandringer.

Opgave 1

Hvem var Hinrich Rink, og hvilken betydning fik han for den tidlige klimaforskning? Få hjælp side 44 i bogen.

Svar:

Kom med forslag til hvad du selv kan gøre for at stoppe den menneskeskabte klimaforandring.

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.

TIDLIGERE KULTURER VÆKKES TIL LIVE

side 48-51

Bopladsene ved Isfjorden er særlig interessante for arkæologerne. På grund af permafrost i jorden er rester af f.eks. hår, pels, fjer, træ, skind og bader velbevaret gennem mere end tusinde år.

Fund af stenredskaber og knogler har desuden hjulpet arkæologerne til at forstå, hvor mange mennesker der har været i området gennem tiden.

Få mere viden om indvandringerne [her](#).

Opgave 2

Hvilke bopladsere ved Isfjorden hjalp arkæologerne med at forstå rækkefølgen af de forskellige indvandring til Grønland? Få hjælp side 48 i bogen.

Svar:

De første indvandring i Grønland fandt sted for 4500 år siden. Den sidste indvandring fandt sted omkring 1200 e.v.t.. Hvor kom de fra, og hvad kaldes dette folk?

Svar:

Tilføj selv flere slides efter behov.